UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (laajennettu kuudes jaosto)

16 päivänä kesäkuuta 2011 *

Asiassa T-197/06,

FMC Corp., kotipaikka Philadelphia, Pennsylvania (Yhdysvallat), edustajinaan C. Stanbrook, QC, ja asianajaja Y. Virvilis,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi F. Arbault, sittemmin V. Di Bucci, V. Bottka ja X. Lewis, avustajanaan barrister M. Gray,

vastaajana,

jossa vaaditaan ensisijaisesti [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti) 3.5.2006 tehdyn komission päätöksen K(2006) 1766 lopullinen osittaista kumoamista siltä osin kuin se koskee kantajaa ja toissijaisesti sakon määrän alentamista,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomari V. Vadapalas (esittelevä tuomari), joka hoitaa jaoston puheenjohtajan tehtäviä, sekä tuomarit A. Dittrich ja L. Truchot,

kirjaaja: johtava hallintovirkamies J. Palacio González,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 19.5.2010 pidetyssä istunnossa esitetyn,

on antanut seuraavan

tuomion

Tosiseikat

1 Kantajana oleva FMC Corp. on Yhdysvaltoihin sijoittautunut yritys, joka omistaa FMC Chemicals Netherlands BV -nimisen yhtiön, aiemmin FMC Chemical Holding BV, kautta Espanjan oikeuden mukaan perustetun yhtiön FMC Foret SA:n koko osakepääoman. FMC Foret SA piti tosiseikkojen tapahtuma-aikaan kaupan vetyperoksidia ja natriumperboraattia.

2 Degussa AG ilmoitti Euroopan yhteisöjen komissiolle marraskuussa 2002, että vetyperoksidin ja natriumperboraatin markkinoilla toimi kartelli, ja vaati sakoista vapauttamisesta ja sakkojen lieventämisestä kartelleja koskevissa asioissa annetun komission tiedonannon (EYVL 2002, C 45, s. 3) soveltamista.

3 Degussa toimitti aineelliset todisteet komissiolle, joka teki 25. ja 26.3.2003 tarkastukset tiettyjen yritysten toimitiloissa.

4 Komissio lähetti 26.1.2005 väitetiedoksiannon kantajalle ja muille yrityksille, joita asia koskee.

5 Asianomaisten yritysten kuulemisen jälkeen komissio teki 3.5.2006 päätöksen K(2006) 1766 lopullinen (jäljempänä riidanalainen päätös) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä seuraavia yrityksiä vastaan: Akzo Nobel NV, Akzo Nobel Chemicals Holding AB, EKA Chemicals AB, Degussa, Edison SpA, kantaja, FMC Foret, Kemira Oyj, L'Air Liquide SA, Chemoxal SA, SNIA SpA, Caffaro Srl, Solvay SA, Solvay Solexis SpA, Total SA, Elf Aquitaine SA ja Arkema SA (asia COMP/F/38.620 – Vetyperoksidi ja perboraatti); päätöksen tiivistelmä julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä 13.12.2006 (EUVL L 353, s. 54). Päätös annettiin kantajalle tiedoksi 8.5.2006 päivätyllä kirjeellä.

Riidanalainen päätös

6 Komissio ilmoitti riidanalaisessa päätöksessä, että päätöksen adressaatit olivat osallistuneet jatkettuun ja yhtenäiseen EY 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan rikkomiseen vetyperoksidin ja sen jatkojalostustuotteen natriumperboraatin osalta (riidanalaisen päätöksen toinen perustelukappale).

7 Kilpailusääntöjen rikkominen koski lähinnä liiketoiminnan kannalta merkityksellisten tietojen sekä luottamuksellisten markkina- ja yritystietojen vaihtamista kilpailijoiden kesken, tuotannon sekä potentiaalisen ja tosiasiallisen tuotantokapasiteetin rajoittamista ja valvontaa, markkinaosuuksien ja asiakkaiden jakamista sekä tavoitehintojen asettamista ja niiden noudattamisen seurantaa.

8 Kantajan todettiin olevan FMC Foretin kanssa ”yhdessä ja yhteisvastuullisesti” vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (riidanalaisen päätöksen 389–395 perustelukappale).

9 Komissio käytti sakon määrän laskennassa menetelmää, joka on esitetty asetuksen N:o 17 15 artiklan 2 kohdan ja [HT] 65 artiklan 5 kohdan mukaisesti määrättävien sakkojen laskennassa sovellettavissa suuntaviivoissa (EYVL 1998, C 9, s. 3; jäljempänä suuntaviivat).

10 Komissio määritti sakkojen perusmäärät rikkomisen vakavuuden ja keston perusteella (riidanalaisen päätöksen 452 perustelukappale) ja luonnehti rikkomisen erittäin vakavaksi (riidanalaisen päätöksen 457 perustelukappale).

11 Eriytettyä kohtelua sovellettaessa kantaja ja FMC Foret sijoittuivat kolmanteen eli toiseksi viimeiseen ryhmään, joka vastasi 20 miljoonan euron suuruista sakon laskentapohjaa (riidanalaisen päätöksen 460–462 perustelukappale).

12 Koska kantaja ja FMC Foret olivat komission mukaan osallistuneet kilpailusääntöjen rikkomiseen 29.5.1997–31.12.1999 eli kahden vuoden ja seitsemän kuukauden ajan, niille määrättävän sakon laskentapohjaa korotettiin 25 prosenttia (riidanalaisen päätöksen 467 perustelukappale).

13 Kantajan osalta ei hyväksytty mitään raskauttavia tai lieventäviä seikkoja.

14 Riidanalaisen päätöksen 1 artiklan f alakohdassa todettiin, että kantaja on rikkonut EY 81 artiklan 1 kohtaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa osallistuessaan kilpailusääntöjen rikkomiseen 29.5.1997–31.12.1999.

15 Riidanalaisen päätöksen 2 artiklan d alakohdassa komissio määräsi kantajalle ja FMC Foretille yhteisvastuullisesti 25 miljoonan euron sakon.

Menettely ja asianosaisten vaatimukset

16 Kantaja nosti nyt käsiteltävän kanteen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 18.7.2006 toimittamallaan kannekirjelmällä.

17 Koska unionin yleisen tuomioistuimen jaostojen kokoonpanoa muutettiin, esittelevä tuomari määrättiin kuudenteen jaostoon, ja asia siirrettiin osapuolten kuulemisen jälkeen laajennetun kuudennen jaoston käsiteltäväksi.

18 Koska eräs jaoston tuomareista oli estynyt osallistumasta nyt esillä olevan asian käsittelyyn, unionin yleisen tuomioistuimen presidentti nimesi ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti toisen tuomarin täydentämään jaoston kokoonpanoa.

19 Unionin yleinen tuomioistuin päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn. Asianosaisten lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen kysymyksiin kuultiin 19.5.2010 pidetyssä istunnossa.

20 Koska yksi jaoston jäsen ei voinut osallistua päätösharkintaan, työjärjestyksen 6 artiklassa tarkoitetulta virkaiältään nuorin tuomari jättäytyi pois päätösharkinnasta, ja työjärjestyksen 32 artiklan mukaisesti päätösharkintaa jatkoivat ne kolme tuomaria, jotka ovat allekirjoittaneet tämän tuomion.

21 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– kumoaa riidanalaisen päätöksen kantajaa koskevilta osilta

– toissijaisesti alentaa niille määrätyn sakon määrää

– velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

22 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

– hylkää kanteen

– velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

Kumoamisvaatimukset

23 Kantaja vetoaa kumoamisvaatimustensa tueksi kahteen kanneperusteeseen, joista ensimmäinen koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä ja toinen oikeudellista virhettä ja arviointivirhettä, jotka komissio on tehnyt todetessaan kantajan olevan vastuussa kyseisestä rikkomisesta.

Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee perusteluvelvollisuuden laiminlyöntiä

– Asianosaisten lausumat

24 Kantaja väittää, että perustelujen on oltava erityisen täydelliset päätöksessä, jossa yhtiön todetaan olevan vastuussa toisen yhtiön toimista erityisesti vetoamalla olettamaan, joka perustuu siihen, että emoyhtiö omistaa tytäryhtiönsä.

25 Komissio ei siis olisi voinut tyytyä ainoastaan mainitsemaan tätä olettamaa, vaan sen olisi pitänyt esittää asianmukaiset perustelut sille, miksi kantajan väitteet ja sen esittämä vastanäyttö eivät olleet kumonneet tätä olettamaa.

26 Komission riidanalaisessa päätöksessä tältä osin esittämät perustelut ovat kantajan mukaan ”muodollisesti riittämättömät”, eivätkä ne täytä EY 253 artiklan vaatimuksia.

27 Komissio viittasi päätöksessään asianomaisten yhtiöiden välisiin suhteisiin, jotka koskivat kantajan, FMC Foretin ja FMC Chemical Holdingin palveluksessa olleiden kolmen henkilön tehtäviä (riidanalaisen päätöksen 391–394 perustelukappale), mutta se ei kantajan mukaan selittänyt, miksi näiden seikkojen perusteella voitiin kumota kantajan esittämät vastaväitteet.

28 Kantaja väittää lisäksi esittäneensä väitteitä, joilla se pyrki osoittamaan vääräksi riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitetyt seikat. Komissio hylkäsi nämä väitteet riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa muttei selventänyt millään tavalla hylkäämisen perusteita.

29 Kun komissio ainoastaan toisti vastapuolten esittämän näytön, se ei kantajan mukaan esittänyt syitä, joiden perusteella se oli todennut, ettei kantaja ollut kumonnut kyseistä olettamaa.

30 Komission riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa esittämät perusteet eivät kantajan mukaan myöskään riittäneet kantajan yhteisvastuun toteamiseen.

31 Kantaja väittää viitanneensa ensinnäkin erillisiin organisaatiorakenteisiin ja pyrkineensä näin osoittamaan, että emoyhtiö ja sen tytäryhtiö toimivat itsenäisesti kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyvillä toimialoilla. Komissio jätti kuitenkin selittämättä, miksi tämä seikka ei käsiteltävässä asiassa riittänyt kyseisen olettaman kumoamiseen.

32 Kantaja väittää esittäneensä toiseksi työntekijöidensä lausuntoja, joiden mukaan FMC Foret harjoitti toimintaansa itsenäisesti. Kantajan mukaan komissio itse myönsi riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa, että nämä lausunnot olivat osoitus FMC Foretin itsenäisestä asemasta. Riidanalainen päätös ei kuitenkaan sisällä mitään perusteluja lausuntojen hylkäämiselle.

33 Kolmanneksi komission toteamus, jonka mukaan kantaja harjoitti myös vetyperoksidin ja natriumperboraatin tuotantoa (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale), on kantajan mielestä väärä, eikä ainoastaan sen perusteella voida todeta, että

kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta FMC Foretiin. Pelkästään se seikka, että yritykset tuottavat samoja tuotteita, ei tarkoita, että niillä on yhteinen liiketoimintapolitiikka. Kantaja oli lisäksi esittänyt vastanäyttöä, jota komissio ei ollut kyseenalaistanut, markkinoiden maantieteellisistä erityispiirteistä, tuotantopaikkojen eri sijainneista, liiketoiminnan kehityksestä ja kuluttajaprofiileista.

34 Neljänneksi komission toteamus siitä, että FMC Foret on kantajan eurooppalainen tytäryhtiö (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale), ei vaikuta mitenkään siihen tosiseikkaan, että kyseessä on kokonaan omistettu tytäryhtiö. Kantajan esittämä näyttö osoittaa, etteivät kyseiset kaksi yhtiötä konsultoineet toisiaan eivätkä tehneet yhteistyötä vetyperoksidin alalla.

35 Riidanalaisen päätöksen perustelut ovat ”puutteelliset” eivätkä myöskään sisällä mitään selitystä kantajan esittämien todisteiden hylkäämiselle. Vaikka komissio on myöhemmin puolustuksessaan todennut, etteivät mainitut todisteet riittäneet kyseisen olettaman kumoamiseen, tätä ei ole todettu riidanalaisessa päätöksessä.

36 Kantaja huomautti seikoista, joihin komissio vetosi riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa, että vaikka eräs FMC Foretin työntekijä, A. B., oli nimitetty yhtiön varajohtajaksi, kyse ei kuitenkaan ollut johtotehtävästä, sillä hänen tehtävänsä kantajan ja FMC Foretin palveluksessa olivat puhtaasti hallinnollisia. A. B:n vastuulla oli ainoastaan valvoa yrityksen kaupallista ja yleistä strategiaa, eikä hän osallistunut yrityksen päivittäiseen johtamiseen. Merkitystä ei myöskään ollut sillä, että kaksi muuta henkilöä oli toiminut lyhyellä aikavälillä sekä FMC Foretin että FMC Chemical Holdingin johtajina, koska viimeksi mainitun yhtiön ainoa tarkoitus oli yhtiöosuuksien omistaminen eikä se harjoittanut kaupallista toimintaa.

37 Esittämällä tämän vastanäytön kantaja oli mielestään kääntänyt todistustaakan komissiolle. Riidanalainen päätös ei kantajan mukaan sisällä mitään perusteluja näiden väitteiden hylkäämiselle.

38 Kantajan mukaan on hylättävä komission perustelut, jotka se on esittänyt ensimmäisen kerran vasta unionin yleisessä tuomioistuimessa ja joiden mukaan A. B:lle annettu vastuu valvoa tytäryhtiön kaupallista ja yleistä strategiaa osoittaa, että emoyhtiöllä oli tosiasiassa ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöön. Nämä uudet perustelut koskevat joka tapauksessa ainoastaan kantajan teoreettista mahdollisuutta käyttää ratkaisevaa vaikutusvaltaa FMC Foretissa, kun taas kantaja väitti, ettei kyseisellä henkilöllä A. B. tosiasiassa ollut ratkaisevaa vaikutusvaltaa päivittäisessä johtamisessa eikä väitettyyn kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyvillä aloilla.

39 Ratkaisevaa vaikutusvaltaa on tarkasteltava kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyvän toiminnan osalta. Jos päivittäiseen johtamiseen ei osallistuttu, silloin tällaiseen toimintaan ei myöskään voitu vaikuttaa ratkaisevasti. Pelkästään sen perusteella, että työntekijän vastuulle on annettu valvoa yrityksen kaupallista ja yleistä strategiaa, ei siis voida päätellä ratkaisevan vaikutusvallan tosiasiallista käyttöä.

40 A. B. ei tytäryhtiön toimitusjohtajana välttämättä osallistunut sen päivittäiseen johtamiseen. Kantajan käsiteltävässä asiassa esittämistä seikoista käy selvästi ilmi, että hänen tehtävänään oli ainoastaan valvoa yrityksen kaupallista ja yleistä strategiaa. FMC Chemical Holdingin hallituksen jäsenen W. B:n asemalla ei myöskään ole merkitystä, sillä kyseisen yhtiön ainoana tarkoituksena oli omistaa yhtiöosuuksia FMC Foretista. G. W., joka oli yksi FMC Chemical Holdingin johtajista, ei ole ollut kantajan palveluksessa.

41 Kantajan mukaan tapauksissa, joissa kilpailusääntöjen rikkomisen toteava päätös perustuu kahden yrityksen väliseen määräysvaltasuhteeseen, komission on esitettävä seikat, joiden perusteella se on päätellyt tällaisen määräysvallan olemassaolon. Komissio ei ole käsiteltävässä asiassa täyttänyt tätä vaatimusta, sillä se on ainoastaan toistanut väitetiedoksiannossa esittämänsä kannan selittämättä, miksi se on hylännyt kantajan esittämät vastanäytön ja perustelut.

42 Komissio kiistää kantajan väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

43 Ensimmäisellä kanneperusteellaan kantaja väittää, ettei komissio ole esittänyt riidanalaisessa päätöksessä riittäviä perusteluja sen vastuuseen saattamiselle kyseessä olevasta kilpailusääntöjen rikkomisesta eikä etenkään perustellut sen näytön hylkäämistä, jolla pyrittiin kumoamaan olettama, joka perustui siihen, että kantaja omisti rikkomiseen osallistuneen tytäryhtiönsä kokonaan.

44 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan EY 253 artiklassa edellytettyjen perustelujen on oltava kyseessä olevan toimenpiteen luonteen mukaisia ja niistä on selkeästi ja yksiselitteisesti ilmettävä toimenpiteen tehneen toimielimen päättely siten, että niille, joita toimenpide koskee, selviävät sen syyt ja että toimivaltainen tuomioistuin voi tutkia toimenpiteen laillisuuden. Perusteluissa ei tarvitse esittää kaikkia asiaan liittyviä tosiseikkoja ja oikeudellisia seikkoja, koska sitä, ovatko päätöksen perustelut EY 253 artiklan mukaiset, tutkitaan paitsi päätöksen sanamuodon myös asiayhteyden ja kaikkien asiaa koskevien oikeussääntöjen suhteen (ks. asia C-367/95 P,

komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomio 2.4.1998, Kok., s. I-1719, 63 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

45 Jos EY 81 artiklan soveltamispäätös koskee useaa adressaattia, kuten nyt käsiteltävässä asiassa, ja vastuun kohdistaminen kilpailusääntöjen rikkomisesta aiheuttaa ongelmia, päätöksessä on oltava riittävät perustelut kunkin adressaatin osalta, erityisesti niiden osalta, joiden on päätöksen mukaan kannettava vastuu kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta. Sellaisen emoyhtiön osalta, jonka katsotaan olevan vastuussa tytäryhtiönsä käyttäytymisestä, tällaisessa päätöksessä on oltava yksityiskohtainen selvitys niistä syistä, joiden vuoksi on perusteltua, että emoyhtiön katsotaan olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. vastaavasti asia T-327/94, SCA Holding v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1373, 78–80 kohta).

46 Käsiteltävässä asiassa komissio on riidanalaisen päätöksen 370–379 perustelukappaleessa tiivistänyt, viitaten unionin tuomioistuimen ja unionin yleisen tuomioistuimen oikeuskäytäntöön, ne periaatteet, joita se aikoi soveltaa päätöksen adressaattien määrittämiseksi.

47 Komissio muistutti erityisesti, että emoyhtiön voitiin katsoa olevan vastuussa tytäryhtiön lainvastaisesta toiminnasta siltä osin kuin tytäryhtiö ei ole päättänyt itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan on olennaisilta osin noudattanut emoyhtiön sille antamia ohjeita. Se täsmensi, että on lähtökohtaisesti mahdollista olettaa, että täysin emoyhtiönsä omistuksessa oleva tytäryhtiö olennaisilta osin noudattaa emoyhtiön antamia ohjeita, ja että tytäryhtiö voi kumota olettaman esittämällä vastanäyttöä (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale).

48 Komissio ilmoitti kantajan vastuun toteamisesta kyseessä olevassa rikkomistapauksessa, että se päätteli väitetiedoksiannossaan tämän vastuun siitä, että FMC Foret oli kokonaan, vaikkakin välillisesti, kantajan omistuksessa (riidanalaisen päätöksen 390 perustelukappale).

49 Komissio täsmensi, että se tukeutui väitetiedoksiannossaan myös siihen, että joidenkin asianomaisten yhtiöiden johdossa oli samoja henkilöitä, kuten A. B., W. B. ja G.W. Lisäksi se huomautti, että A. B., joka oli samalla sekä FMC Foretin toimitusjohtaja että kantajan varajohtaja, oli osallistunut joihinkin kartellitapaamisiin (riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappale).

50 Tämän jälkeen komissio kävi läpi kantajan esittämät seikat, joilla tämä pyrki osoittamaan tytäryhtiönsä itsenäisyyden (riidanalaisen päätöksen 392 ja 393 perustelukappale). Se ilmoitti, ettei se voi hyväksyä kantajan väitteitä, sillä ratkaisevan vaikutusvallan käyttö ei tässä tapauksessa perustunut ainoastaan siihen, että kantaja omisti tytäryhtiönsä kokonaan, vaan myös kyseisten yritysten välisiin suhteisiin, joita käsiteltiin riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa; se totesi myös, että kantajan väitteet eivät riittäneet osoittamaan sen tytäryhtiön itsenäisyyttä ja että komission hallussa olevat tiedot tukivat joka tapauksessa päätelmää siitä, että kantajalla oli ollut ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöönsä (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale).

51 Lopuksi komissio huomautti, että edellä esitettyjen seikkojen perusteella se pitäytyi päätelmässään, jonka mukaan kantaja oli yhteisvastuussa kyseessä olevasta rikkomistapauksesta (riidanalaisen päätöksen 395 perustelukappale).

52 On todettava, että edellä esitetyistä perusteluista ilmenee selkeästi ja yksiselitteisesti päättely, jonka perusteella kantajan katsottiin olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta.

53 Kantajan väitteestä, joka koskee sen vastuun toteamiseen johtaneen päättelyn epäselvyyttä, on todettava, että riidanalaisen päätöksen 390–395 perustelukappaleesta käy selvästi ilmi, että komissio pitäytyi väitetiedoksiannossaan esittämässään päätelmässä, jonka mukaan kantajan ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiöönsä johtui olettamasta,

joka perustui siihen, että tytäryhtiö oli täysin kantajan omistuksessa, eivätkä kantajan hallinnollisessa menettelyssä esittämät seikat riittäneet osoittamaan tytäryhtiön itsenäisyyttä ja sitä kautta kumoamaan tätä olettamaa.

54 Komissio muistutti lisäksi riidanalaisen päätöksen 391–394 perustelukappaleessa tietyistä lisätodisteista, jotka perustuivat kyseisten yritysten välisiin henkilöstöyhteyksiin ja etenkin lainvastaiseen yhteydenpitoon osallistuneen A. B:n asemaan.

55 On katsottava, että näistä perusteluista käy riittävällä tavalla ilmi, minkä seikkojen perusteella kantajan on todettu olevan vastuussa kilpailusääntöjen rikkomisesta.

56 Kun toiseksi tarkastellaan väitettä, jonka mukaan kantajan olettaman kumoamiseksi esittämien seikkojen hylkääminen oli perusteltu puutteellisesti, on aivan aluksi huomattava, että riidanalaisen päätöksen 392–394 perustelukappaleesta käy selvästi ilmi, että komissio on ottanut huomioon nämä seikat.

57 Komissio kuvaili ensiksi riidanalaisen päätöksen 392 ja 393 perustelukappaleessa kantajan väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa esittämät perustelut, minkä jälkeen se totesi riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa, etteivät nämä perustelut sisältäneet riittävää näyttöä tytäryhtiön itsenäisyydestä ja että komission hyväksymät tiedot tukivat joka tapauksessa kyseiseen olettamaan perustuvaa päätelmää, joka oli näin ollen hyväksyttävä.

58 On katsottava, että komissio vastasi näillä perusteluillaan kantajan perustelujen olennaisiin kohtiin ja otti samalla huomioon tämän esittämän näytön.

59 Komissiota ei voida moittia siitä, ettei se ole antanut täsmällistä vastausta jokaiseen kantajan esittämään yksittäiseen väitteeseen. Komissio ei nimittäin ole velvollinen ottamaan kantaa kaikkiin asianomaisten sille esittämiin väitteisiin, vaan sen on ainoastaan esitettävä sellaiset tosiseikat ja oikeudelliset seikat, joilla on olennainen merkitys päätöksen systematiikan kannalta (asia T-349/03, Corsica Ferries France v. komissio, tuomio 15.6.2005, Kok., s. II-2197, 64 kohta; ks. myös vastaavasti edellä 44 kohdassa mainittu asia komissio v. Sytraval ja Brink's France, tuomion 64 kohta).

60 Lisäksi on huomattava, että kantajan esittämä väite kyseisten perustelujen ”puutteellisuudesta” perustuu osaksi kantajan väitteeseen siitä, että se on onnistunut kumoamaan kyseessä olevan olettaman.

61 Viimeksi mainittu väite liittyy kuitenkin riidanalaisen päätöksen aineelliseen laillisuuteen, eikä sitä voida ottaa huomioon perustelujen valvonnan yhteydessä.

62 Siltä osin kuin kantaja arvostelee aineellisesti kyseessä olevan olettaman kumoamiseksi esitettyjen väitteiden ja näytön hylkäämistä, sen perusteluja on tarkasteltava oikeudellista virhettä ja arviointivirhettä koskevan toisen kanneperusteen arvioinnin yhteydessä.

63 Kaiken edellä esitetyn perusteella ensimmäinen kanneperuste on hylättävä.

Toinen kanneperuste, joka koskee oikeudellista virhettä ja arviointivirhettä

– Asianosaisten lausumat

64 Kantaja väittää, että riidanalainen päätös on niin oikeudellisesti kuin tosiseikkojen osalta virheellinen siltä osin kuin komissio on siinä todennut kantajan vastuullisuuden.

65 Komissio otti ensinnäkin näytön virheellisellä tavalla huomioon ja antoi kantajan esittämille lausumille eri merkityksen kuin sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen jättäneiden yritysten lausumille. Toiseksi se tukeutui virheelliseen perusteeseen arvioidessaan kantajan tytäryhtiössään käyttämää määräysvaltaa. Kolmanneksi se otti huomioon todisteita, jotka eivät liittyneet merkitykselliseen ajanjaksoon. Neljänneksi se loukkasi kantajan puolustautumisoikeuksia tukeutumalla näyttöön, jota ei ollut annettu tälle tiedoksi.

66 Komissio arvioi kantajan mukaan virheellisesti kutakin todistetta erikseen sen sijaan, että se olisi arvioinut kaikkea näyttöä yhdessä.

67 Kantajan mukaan komissio ei myöskään ottanut huomioon, että ratkaisevan vaikutusvallan olemassaoloa oli arvioitava suhteessa kilpailusääntöjen rikkomiseen liittyvään toimintaan. Kantajan esittämä näyttö osoitti, että FMC Foret oli itse vastuussa vetyperoksidin ja natriumperboraatin kaupan pitämisestä, eikä kantaja edes pitänyt kaupan natriumperboraattia.

68 Riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on myöntänyt, että sen olisi pitänyt esittää muutakin näyttöä kuin se, että tytäryhtiö oli täysin kantajan omistuksessa. Tärkeintä on kantajan mukaan siis selvittää, voidaanko muilla seikoilla perustella päätelmä siitä, että kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta FMC Foretiin.

69 Tältä osin kantaja väittää ensinnäkin, että komissio oli virheellisesti todennut, että se, että kantajalla ”oli erillinen osasto Yhdysvaltojen markkinoille vietävän vetyperoksidin valmistamista varten, ei riittänyt osoittamaan, ettei [sillä] ollut määräysvaltaa eurooppalaisessa tytäryhtiössään” (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale). Kantaja ei ollut väittänyt, että sillä olisi ollut erillinen ”osasto” vaan että olemassa oli ”vetyperoksidin tuotantoa ja myyntiä varten kaksi täysin erillistä organisaatiorakennetta”.

70 Komissio oli siis kantajan mukaan vääristellyt kantajan väitettä ja tukeutunut virheelliseen toteamukseen, jota näyttö ei tue.

71 Kantajan mukaan sen toiminta oli jaettu haarayksiköihin, joista kukin palveli eri markkinoita sijaintinsa ja tuotteensa luonteen mukaisesti. Vetyperoksidia myytiin paikallisesti, sillä kuljetuslogistiikan vuoksi sitä ei voitu siirtää Yhdysvalloista Eurooppaan tai päinvastoin. FMC Foret ei ollut kantajan ”osasto”, eikä sillä edes ollut käytössä rakenteita, joiden mukaisesti se olisi antanut selvityksiä toiminnastaan kantajalle. Mitkään asiakirja-aineistoon sisältyvät todisteet eivät viitanneet siihen, että kantajan vetyperoksiditoiminta ja FMC Foretin vetyperoksiditoiminta olisi jaettu ”erillisiin osastoihin”.

72 Kantajan esittämistä työntekijöiden lausunnoista ilmenee, että FMC Foret oli kehittänyt toimintaansa ja tuotevalikoimaansa täysin kantajasta itsenäisesti. Kyseisten

kahden yhtiön tuotteet eivät useimmilla aloilla olleet päällekkäisiä. Vetyperoksidin tapauksessa markkinat ja kuluttajat olivat kantajan mukaan täysin erilaiset, mikä johtui tuotteen erityispiirteistä ja tuotannon sijainnista. Kantaja toimitti yhtiöiden puhelinluetteloita, joista ilmeni, ettei kantajan ja FMC Foretin palveluksessa ollut samoja henkilöitä millään alalla tai missään vaiheessa merkityksellisellä ajanjaksolla. Nämä lausunnot osoittavat FMC Foretin toiminnan riippumattoman ja itsenäisen luonteen.

73 Kun otetaan huomioon, että vetyperoksidin kaupan pitämistä varten oli olemassa kaksi täysin erillistä organisaatiorakennetta, kantajan mukaan ei ollut syytä olettaa, että yhden organisaatiorakenteen johtohenkilöillä oli ratkaiseva vaikutusvalta toisen johtamiseen. Komissio ei myöskään ollut osoittanut, että kahden erillisen rakenteen olemassaolosta huolimatta kantajalla oli tosiasiassa ollut ratkaiseva vaikutusvalta FMC Foretiin vetyperoksidin kaupan pitämisen alalla.

74 Kantaja väittää toiseksi, että komissio teki ilmeisen virheen todetessaan, että FMC Foretin kaupallinen toiminta oli ”olennainen osa” kantajan kaupallista toimintaa, koska kantaja ”[osallistui] myös vetyperoksidin ja natriumperboraatin tuotantoon” ja koska FMC Foret ”[toimi] tältä osin sen eurooppalaisena tytäryhtiönä” (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale).

75 Ratkaisevan vaikutusvallan olemassaoloa ei kantajan mukaan voida päätellä tuotannon päällekkäisyyden perusteella. Ei voida olettaa, että kahdella eri maissa sijaitsevalla itsenäisellä tuottajalla on määräysvalta tai ratkaiseva vaikutusvalta toisiinsa pelkästään siksi, että ne valmistavat yhtä samaa tuotetta.

76 Tuotannossa oli päällekkäisyyttä joka tapauksessa vain vetyperoksidin, ei natriumperboraatin osalta. Kantajan esittämät lausunnot vahvistavat tämän.

77 Todetessaan kantajan tuottavan sekä vetyperoksidia että natriumperboraattia komissio tukeutui kantajan mukaan todennäköisesti kantajan erään työntekijän, T. B:n, lausuntoon, joka kuuluu seuraavasti:

”[FMC] Foret myy sitä paitsi eri tuotteita kuin [kantaja]. [Kantaja] tuottaa esimerkiksi natriumperboraattia Yhdysvalloissa, kun taas [FMC Foret] on jo usean vuoden ajan myynyt ja tuottanut natriumperboraattia Euroopassa.”

78 Kantajan mukaan tässä lausunnossa on ilmeinen ”kirjoitusvirhe”, sillä sen pitäisi kuulua seuraavasti: ”[Kantaja ei] esimerkiksi tuota natriumperboraattia”. Komissio tukeutui virheellisesti tähän lausuntoon, jossa on ilmeinen ”kirjoitusvirhe”, ja jätti huomiotta muut vastakkaiset todisteet.

79 Kantajan mukaan sen perusteella, että kyseiset kaksi yhtiötä valmistivat ainoastaan vetyperoksidia eivätkä ne toimineet samoilla maantieteellisillä markkinoilla, voitiin päätellä, ettei niiden toiminta ollut yhteensovitettua.

80 Komission toteamus siitä, että FMC Foret toimi kantajan tytäryhtiönä, ei sekään ole kantajan mukaan merkityksellinen, sillä jotkin tytäryhtiöt, kuten FMC Foret, luokitellaan ”sijoituksiksi” eivätkä ne ole osa emoyhtiön toimintaa.

81 Se, että kantajan kaltainen suuryhtiö hankkii omistukseensa toisen yhtiön ainoastaan sijoitustarkoituksessa, tarkoittaa, ettei sillä ole aikomusta osallistua hankkimansa yhtiön päivittäiseen johtamiseen. Kantajan ja FMC Foretin välinen suhde on tyyppiesimerkki tällaisesta sijoitusvaroin tehdystä hankinnasta, jossa yhtiö hankkii toisen yhtiön koko osakepääoman muttei vaikuta ratkaisevasti sen johtamiseen.

82 Kolmanneksi kantaja väittää, että kun komissio totesi, että kantaja oli itse kuvaillut FMC Foretin toimintaa ”[olennaiseksi osaksi] sen omaa toimintaa”, se tukeutui virheellisesti kantajaa vastaan puhuviin uusiin todisteisiin eli kantajan internetsivustolta saatuihin tietoihin (riidanalaisen päätöksen 374 perustelukappale ja sivun alaviite 379).

83 Yhtäältä vuosia 2005 ja 2006 koskevilla seikoilla ei voida osoittaa, että kantajalla oli ollut ratkaiseva vaikutusvalta FMC Foretiin vuosina 1997–1999. Toisaalta kantaja ei ollut saanut mahdollisuutta ilmaista kantaansa näistä seikoista hallinnollisessa menettelyssä. Käyttäessään kyseisiä seikkoja perusteena komissio oli siis esittänyt kantajaa vastaan uusia todisteita, jotka liittyivät lisäksi rikkomisen jälkeiseen ajanjaksoon.

84 Neljänneksi kantaja väittää, että kun komissio totesi, etteivät kantajan työntekijöiden lausunnot riittäneet osoittamaan FMC Foretin toiminnan itsenäisyyttä (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale), se oli hylännyt kyseisen näytön pelkästään siksi, että se perustui kantajan työntekijöiden lausuntoihin. Hylkäys oli kantajan mukaan käsittämätön, sillä FMC Foretin itsenäisyyttä koskevien tietojen oli välttämättä tultava henkilöiltä, jotka osallistuivat sen johtamiseen.

85 Kun komissio lisäksi totesi, että FMC Foretin itsenäinen asema oli osoitettu ”ainoastaan [kyseisillä] lausunnoilla”, se myönsi, että nämä lausunnot tosiasiassa osoittivat FMC Foretin itsenäisyyden ja riittivät siten kumoamaan olettaman.

86 Kyseisen näytön hylkääminen ainoastaan siksi, että se perustui työntekijöiden lausuntoihin, oli kantajan mukaan lisäksi ristiriidassa sen kanssa, että komissio oli käyttänyt niiden yritysten työntekijöiden lausuntoja, jotka olivat jättäneet sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen.

87 Komissio oli kantajan mukaan siis kohdellut ”syrjivästi” kantajan esittämää näyttöä, kun se ei ollut soveltanut siihen samoja sääntöjä, joita se oli soveltanut niiden yritysten todisteisiin, jotka olivat jättäneet sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen. Komission olisi pitänyt pitää kantajan työntekijöiden lausuntoja erityisen luotettavina, kun otetaan huomioon, että ne olivat peräisin kyseisen yrityksen johtohenkilöihin kuuluvilta suorilta todistajilta, että tiedot oli toimitettu tarkan harkinnan jälkeen ja että todisteet muodostivat johdonmukaisen kokonaisuuden.

88 Komissio ei kantajan mukaan arvioinut objektiivisesti kyseisten todistajanlausuntojen laadullista arvoa eikä etenkään ottanut huomioon, että ne olivat suoria todisteita ja että todistajat myönsivät olevansa henkilökohtaisesti vastuussa lausunnoistaan ja olivat käytettävissä istunnossa esitettäviä kysymyksiä varten.

89 Näyttö FMC Foretin itsenäisyydestä ei kantajan mukaan myöskään perustunut yksinomaan kantajan työntekijöiden lausuntoihin vaan myös muihin tueksi esitettyihin todisteisiin, jotka esitetään seuraavassa:

– kaikki FMC Foretin hallituksen pöytäkirjat oli laadittu espanjan kielellä, mitä ei koskaan muulloin tapahtunut kantajan tapauksessa, ja näiden pöytäkirjojen sisällöstä ilmeni, ettei operatiivisista kysymyksistä ollut koskaan keskusteltu, sillä FMC Foretin johtajilla oli tosiasiallinen käytännön määräysvalta yhtiössä

– kummankin yhtiön puhelinluettelot, jotka kantaja esitti kaikilta kyseisiltä vuosilta, osoittivat, ettei näiden kahden yrityksen palveluksessa ollut samoja henkilöitä samanaikaisesti eivätkä ne näin ollen tehneet institutionaalista yhteistyötä millään alalla

– FMC Foretin toiminta ja tuotevalikoima oli kehitetty kantajasta riippumattomasti, ja ne heijastivat FMC Foretin erityisosaamista ja sen asiakkaiden vaatimuksia: FMC Foret oli aloittanut natriumperboraatin tuotannon paljon ennen kuin kantajasta tuli sen osakkeenomistaja, ja sillä oli näin ollen oma tuotevalikoima, jossa oli vain vähän päällekkäisyyttä kantajan tuotevalikoiman kanssa, näitä tuotteita ei ollut kehitetty kyseisten kahden yhtiön yhteistyönä ja FMC Foretin sisäiset asiakirjat (corporate brochure) vahvistivat toiminnan itsenäisen luonteen

– yhtiöiden asiakaskunnat erosivat maantieteellisesti.

90 Kantajan mukaan komissio jätti riidanalaisessa päätöksessä tutkimatta joitakin sen esittämiä väitteitä. Komissio ei nimittäin edes maininnut, että FMC Foretin hallituksen pöytäkirjat oli laadittu espanjan kielellä, ettei yhtiöiden palveluksessa ollut samoja henkilöitä samanaikaisesti, että FMC Foret oli kehittänyt toimintaansa kantajan toiminnasta itsenäisesti, että se oli kehittänyt tuotevalikoimansa itsenäisesti ja että yhtiöt toimivat toisistaan erillisillä maantieteellisillä markkinoilla. Komissio tutki näitä seikkoja ensimmäisen kerran vasta vastineessaan.

91 Todistustaakasta kantaja väittää, että kumotakseen olettaman sen ei tarvinnut esittää näyttöä siitä, ettei sillä ollut ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä. Riitti, että kantaja osoitti olettamaan tukeutumisen oikeusvarmuuden periaatteen vastaiseksi esittämällä näyttöä, jolla voitiin ”osoittaa, että täysin järkevä päätelmä olisi”, ettei sillä ollut ollut ratkaisevaa vaikutusvaltaa.

92 Komissio ei myöskään voinut hylätä vastanäyttöä sillä perusteella, ettei se riittänyt osoittamaan, ettei kantaja käyttänyt ”mitään” määräysvaltaa eurooppalaiseen tytäryhtiöönsä. Tietyntyyppisellä määräysvallan käyttömuodoilla, esimerkiksi kirjanpitovelvoitteella tai tiettyjen hyvän hallintotavan sääntöjen noudattamista koskevalla velvoitteella, ei ole yhteyttä kantajan toiminnan johtamiseen.

93 Kantaja väittää tältä osin, että yhtäältä se on esittänyt riittävää näyttöä kyseisen olettaman kumoamiseksi ja toisaalta komissio ei ole määritellyt ratkaisevan vaikutusvallan käyttöä asianmukaisen oikeudellisen arviointiperusteen mukaisesti.

94 Komissio kiistää kantajan väitteet.

– Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

95 Aivan aluksi on palautettava mieliin unionin oikeuskäytännössä vahvistetut edellytykset, jotka koskevat emoyhtiön vastuuta tytäryhtiönsä kilpailusääntöjen rikkomisesta.

96 Vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan emoyhtiön voidaan katsoa olevan vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta erityisesti silloin, kun siitä huolimatta, että tytäryhtiö on erillinen oikeussubjekti, se ei päätä itsenäisesti markkinakäyttäytymisestään vaan noudattaa olennaisilta osin emoyhtiön sille antamia ohjeita, kun otetaan erityisesti huomioon taloudelliset, organisatoriset ja oikeudelliset yhteydet näiden kahden oikeudellisen yksikön välillä (ks. asia C-97/08 P, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 10.9.2009, Kok., s. I-8237, 58 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

97 Tällaisessa tapauksessa emoyhtiö ja tytäryhtiö kuuluvat nimittäin samaan taloudelliseen kokonaisuuteen ja muodostavat näin ollen yhden ainoan EY 81 artiklassa tarkoitetun yrityksen (edellä 96 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 59 kohta).

98 Erityistapauksessa, jossa emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiönsä, joka on rikkonut unionin kilpailusääntöjä, tällä emoyhtiöllä voi yhtäältä olla ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiön menettelyyn ja toisaalta on olemassa kumottavissa oleva olettama, jonka mukaan kyseisellä emoyhtiöllä tosiasiallisesti on ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä menettelyyn (ks. edellä 96 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 60 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

99 Näissä olosuhteissa riittää, että komissio osoittaa, että emoyhtiö omistaa täysin tytäryhtiön, voidakseen olettaa, että emoyhtiö vaikuttaa ratkaisevasti tämän tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan. Tämän perusteella komissio voi katsoa, että emoyhtiö on

yhteisvastuussa kyseisestä kilpailusääntöjen rikkomisesta, ellei emoyhtiö, jonka asiana on kumota tämä olettama, esitä riittäviä todisteita sen osoittamiseksi, että tytäryhtiö toimii itsenäisesti markkinoilla (ks. edellä 96 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 61 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

100 Sen määrittämiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon tämän tytäryhtiön emoyhtiöön yhdistäviä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä koskevat kaikki merkitykselliset seikat, jotka voivat vaihdella tapauksen mukaan ja joita ei näin ollen voida luetella tyhjentävästi (edellä 96 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 74 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-112/05, Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomio 12.12.2007, Kok., s. II-5049, 65 kohta).

101 On huomattava, ettei kantaja kiistä komission oikeutta vedota käsiteltävässä asiassa olettamaan, joka perustuu siihen, että kantaja omisti kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistuneen tytäryhtiönsä kokonaan.

102 Se esittää kuitenkin tämän olettaman soveltamiseen liittyviä väitteitä, joita on arvioitava ensimmäiseksi.

103 Kantaja väittää yhtäältä, että emoyhtiön vaikutusvaltaa tytäryhtiönsä menettelyyn on tarkasteltava kyseiseen kilpailusääntöjen rikkomiseen yrityksen kaupallisen toiminnan johtamisen kannalta.

104 On muistettava, että edellä 100 kohdassa mainitun vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan on niin, että sen arvioimiseksi, päättääkö tytäryhtiö itsenäisesti toiminnastaan markkinoilla, on otettava huomioon kyseiset yritykset yhdistäviä taloudellisia, organisatorisia ja oikeudellisia yhteyksiä koskevat kaikki esille otetut seikat, joiden tärkeys voi vaihdella tapauksen mukaan.

105 Arviointia ei nimittäin ole aiheellista rajata ainoastaan niihin seikkoihin, jotka liittyvät tytäryhtiön liiketoimintapolitiikkaan stricto sensu, kuten jälleenmyynti- tai hintastrategiaan. Kyseistä olettamaa ei etenkään voida kumota osoittamalla pelkästään, että tytäryhtiö vastaa näistä liiketoimintapolitiikkansa erityisnäkökohdista saamatta niitä koskevia ohjeita (ks. vastaavasti edellä 100 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. v. komissio, 12.12.2007 annettu tuomio, 63 ja 64 kohta, joka vahvistettiin edellä 96 kohdassa mainitussa asiassa Akzo Nobel ym. v. komissio 10.9.2009 annetulla tuomiolla, 65 ja 75 kohta).

106 Tästä seuraa, että edellä mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitettua tytäryhtiön itsenäisyyttä ei voida osoittaa pelkästään näyttämällä toteen, että se vastaa itsenäisesti niiden tuotteiden kaupan pitämistä koskevan politiikan erityisnäkökohdista, joita kilpailusääntöjen rikkominen koskee.

107 Toisaalta kantaja väittää, että kumotakseen kyseessä olevan olettaman sen tarvitsi ainoastaan esittää näyttöä, joka ”kyseenalaistaa” olettamasta johtuvan päätelmän ja jonka perusteella ”täysin järkevä päätelmä” olisi, ettei kantajalla ollut ollut ratkaisevaa vaikutusvaltaa tytäryhtiöönsä.

108 Edellä 99 kohdassa mainitusta vakiintuneesta oikeuskäytännöstä johtuu kuitenkin, että kyseinen olettama voidaan kumota ainoastaan esittämällä riittävää näyttöä tytäryhtiön itsenäisyydestä. Toisin kuin kantaja näyttää väittävän, pelkkä alustava näyttö ei siis riitä kumoamaan olettamaa.

109 Kun emoyhtiö esittää todisteita, joilla se voi osoittaa tytäryhtiönsä itsenäisyyden (asia T-314/01, Avebe v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3085, 136 kohta ja asia T-69/04, Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2567, 56 kohta), ja näyttää toteen, ettei tämä pääosin noudata ohjeita, jotka se antaa, ja käyttäytyy siis itsenäisesti markkinoilla (edellä 100 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 62 kohta), komissio ei voi katsoa emoyhtiön olleen vastuussa tytäryhtiönsä toiminnasta muuten kuin kumoamalla tämän vastanäytön.

110 Kantajan käsiteltävänä olevan kanneperusteen yhteydessä esittämiä väitteitä on tutkittava näiden huomautusten perusteella.

111 Kantaja kiistää ensinnäkin riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitettyjen, kyseisten yhtiöiden henkilöstöyhteyksiä koskevien seikkojen merkityksellisyyden.

112 Tältä osin on muistettava, että tukeakseen kantajan vastuuta koskevaa toteamustaan komissio ei ainoastaan vedonnut olettamaan, joka perustuu siihen, että FMC Foret oli täysin kantajan omistuksessa FMC Chemical Holdingin välityksellä, vaan se esitti muitakin toteamustaan tukevia seikkoja.

113 Komissio huomautti riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa erityisesti, että tosiseikkojen tapahtuma-aikaan kolme henkilöä toimi useiden asianomaisten yritysten palveluksessa. Lainvastaiseen yhteydenpitoon suoraan osallistunut A. B. toimi tosiseikkojen tapahtuma-aikaan sekä kantajan varajohtajana että FMC Foretin toimitusjohtajana. W. B. oli rikkomisajanjaksolla jonkin aikaa FMC Foretin hallituksen ja FMC Chemical Holdingin hallituksen jäsen sekä kantajan varatoimitusjohtaja. G. W. oli rikkomisajanjaksolla jonkin aikaa FMC Foretin hallituksen ja FMC Chemical Holdingin hallituksen jäsen.

114 Ensiksi on huomattava, ettei kantaja voi perustellusti väittää, että komissio olisi näihin lisäseikkoihin vedotessaan myöntänyt, että kyseessä oleva olettama oli kumottu.

115 Riidanalaisen päätöksen 391, 394 ja 395 perustelukappaleesta ilmenee nimittäin, että komissio pitäytyi väitetiedoksiannossa esittämässään kannassa, jonka mukaan toteamus kantajan vastuullisuudesta perustui olettamaan, joka johtui siitä, että FMC Foret oli kokonaan, vaikkakin välillisesti, sen omistuksissa.

116 Tätä päätelmää ei saata kyseenalaiseksi se, että komissio esitti muita kantajan vaikutusvallan käyttöä tytäryhtiössään koskevia seikkoja, jotka käsiteltävässä asiassa liittyivät kyseisten yhtiöiden henkilöstöyhteyksiin ja A. B:n rooliin salaisessa yhteydenpidossa (ks. vastaavasti edellä 96 kohdassa mainittu asia Akzo Nobel ym. v. komissio, tuomion 62 kohta).

117 Riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitettyjen seikkojen merkityksestä on huomattava, että se, että asianomaisten yhtiöiden hallituksissa on samoja jäseniä, on merkityksellinen osoitus siitä, ettei tytäryhtiö toimi itsenäisesti (ks. vastaavasti asia T-54/03, Lafarge v. komissio, tuomio 8.7.2008, 550–558 kohta, ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa).

118 Sama pätee yhden hallituksen jäsenen suoraan osallistumiseen salaiseen yhteydenpitoon. Emoyhtiön henkilöstön jäsenen osallistuminen salaisiin tapaamisiin voi nimittäin olla osoitus siitä, että emoyhtiö oli tietoinen tytäryhtiönsä osallistumisesta kilpailusääntöjen rikkomiseen ja että sillä oli näin ollen aktiivinen osuus kilpailunvastaisissa toimissa (asia T-309/94, KNP BT v. komissio, tuomio 14.5.1998, Kok., s. II-1007, 47 ja 48 kohta), ja tätä seikkaa voidaan siis sitä suuremmalla syyllä pitää

osoituksena sen ratkaisevasta vaikutusvallasta tytäryhtiöönsä (ks. vastaavasti edellä 117 kohdassa mainittu asia Lafarge v. komissio, tuomion 546 kohta).

119 Kantaja ei tältä osin kiistä riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitettyjen tosiseikkojen paikkansapitävyyttä vaan väittää, että yhtäältä kyseisten henkilöiden ja erityisesti A. B:n tehtävät olivat täysin hallinnollisia eivätkä he osallistuneet yrityksen päivittäiseen johtamiseen ja että toisaalta W. B:n ja G. W:n asemalla holdingyhtiössä, jonka välityksellä kantaja omisti FMC Foretin, ei ollut merkitystä, sillä holdingyhtiön ainoa tarkoitus oli omistaa yhtiöosuuksia.

120 Näillä väitteillä ei kuitenkaan voida kyseenalaistaa kyseessä olevien seikkojen merkityksellisyyttä arvioitaessa tytäryhtiön itsenäisyyttä.

121 Yhtäältä on nimittäin niin, että kantajan väite kyseessä olevien henkilöiden puhtaasti hallinnollisista tehtävistä perustuu virheelliseen olettamaan, jonka mukaan emoyhtiön vaikutusvaltaa on tarkasteltava suhteessa yrityksen ”päivittäiseen johtamiseen” ja pelkällä yrityksen ”kaupallisen strategian valvonnalla” ei ole merkitystä tässä yhteydessä.

122 Kun otetaan huomioon, että kyseistä vaikutusvaltaa on arvioitava suhteessa yrityksen liiketoimintapolitiikkaan sanan laajassa merkityksessä eikä pelkästään suhteessa sen ”päivittäisen” johtamisen erityispiirteisiin (ks. edellä 104 ja 105 kohta), se, että kyseisissä yhtiöissä toimi samoja henkilöitä, on merkityksellinen seikka, vaikka oletettaisiin, että heidän tehtävänään olisi ainoastaan yrityksen kaupallisen strategian koordinointi ja valvonta.

123 Kun otetaan huomioon, että W. B. ja G. W. hoitivat tehtäviä myös FMC Chemical Holdingissa, on toisaalta huomattava, että vaikka tätä seikkaa ei voida pitää merkittävänä osoituksena vaikutusvallasta, sillä on kuitenkin merkitystä tarkasteltaessa holdingyhtiötä, jonka välityksellä kantaja omisti FMC Foretin. Lisäksi on kiistatonta, että W. B. hoiti tehtäviä kussakin kyseisessä kolmessa yhtiössä.

124 Kantajan ei näin ollen ole perusteltua väittää, ettei komission olisi pitänyt ottaa huomioon riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa mainittuja lisäseikkoja tukeakseen kyseistä olettamaa. Komissio hylkäsi riidanalaisen päätöksen 392–394 perustelukappaleessa siis samalla tavoin perustellusti kantajan hallinnollisessa menettelyssä esittämät vastaavat väitteet, jotka koskivat kyseisten seikkojen merkityksettömyyttä.

125 Toiseksi kantaja ilmoittaa esittäneensä väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa riittävästi näyttöä tytäryhtiönsä itsenäisestä toiminnasta ja väittää, että komissio on tehnyt oikeudellisen virheen ja arviointivirheen päätellessään toisin.

126 Asiakirja-aineistosta ilmenee, että kantaja väitti väitetiedoksiantoon antamassaan vastauksessa lähinnä, että se oli hankkinut vähitellen vuosina 1966–1992 haltuunsa tytäryhtiön osakepääomaa pelkässä investointitarkoituksessa, mikä ei vaikuttanut tämän itsenäiseen toimintaan. Kantaja väitti, ettei sillä ollut lainkaan vaikutusvaltaa FMC Foretiin, sillä tämän liiketoimintaa harjoittivat itsenäisesti sen omat johtajat.

127 Kantajan mukaan tätä näkemystä tukivat seuraavat sen väitetiedoksiantoon antamaan vastaukseen ja kannekirjelmän liitetyt todisteet: ensiksi kyseisten yhtiöiden sisäiset puhelinluettelot rikkomisajanjaksolta osoittavat kantajan mukaan, ettei yhtiöiden palveluksessa ollut samoja henkilöitä, toiseksi kyseisten yhtiöiden neljän työntekijän eli

T. B:n, A. B:n, G. W:n ja S. S:n lausunnot osoittavat sen mukaan, ettei näiden kahden yhtiön toimintaa ollut yhteensovitettu etenkään kyseessä olevien tuotteiden kaupan pitämisen osalta, kolmanneksi FMC Foretin sisäisistä asiakirjoista (corporate brochure) ilmeni, että se oli kehittänyt tuotevalikoimansa jo ennen kuin kantaja hankki sen omistukseensa ja harjoittanut tämän jälkeen toimintaansa itsenäisesti, ja neljänneksi tytäryhtiön hallituksen pöytäkirjaotteet osoittivat kantajan mukaan, että sen kokoukset oli pidetty espanjan kielellä ja ettei niissä ollut koskaan keskusteltu operatiivisesta johtamisesta. Asiakirja-aineistosta ilmenee lisäksi, että kantaja oli toimittanut komissiolle vuosikertomuksensa 1995, mutta se ei ole vedonnut tähän todisteeseen unionin yleisessä tuomioistuimessa.

128 Kantajan kyseisiin todisteisiin perustuvia väitteitä on siis tarkasteltava edellä 96–109 kohdassa esitettyjen perusteiden valossa.

129 Ensinnäkin on huomattava, että kantajan näkemys, jonka mukaan sen holdingyhtiön välityksellä omistamaa tytäryhtiötä käsiteltiin pelkkänä sijoituksena, on pelkkä väite eikä se sellaisena muodosta riittävää näyttöä tytäryhtiön toiminnan itsenäisyydestä.

130 Se, että emoyhtiön toimialan perusteella voidaan päätellä sen olevan hyvinkin holdingyhtiö, jonka yhtiöjärjestyksen mukaisiin tehtäviin kuuluu hoitaa pääomasijoituksiaan toisissa yhtiöissä, ei yksinään riitä kumoamaan kyseessä olevaa olettamaa (ks. vastaavasti edellä 109 kohdassa mainittu asia Schunk ja Schunk Kohlenstoff-Technik v. komissio, tuomion 70 kohta). Tämä seikka ei riitä etenkään siksi, ettei käsiteltävässä asiassa kantaja ole väittänyt, että sen yhtiö olisi holdingyhtiö, vaan sen mukaan se omisti tytäryhtiönsä holdingyhtiön välityksellä, eikä se ole esittänyt mitään näyttöä tämän yhtiön asemasta.

131 Toiseksi kun tarkastellaan kantajan näkemystä, jonka mukaan konsernissa on ”kaksi täysin erillistä organisaatiorakennetta vetyperoksidin tuotantoa ja myyntiä varten” ja jonka tueksi se on esittänyt T. B:n, A. B:n, G. W:n ja S. S:n lausunnot, on todettava, ettei se seikka, etteivät emoyhtiö ja tytäryhtiö toimi samoilla markkinoilla, osoita tytäryhtiön toimivan itsenäisesti.

132 Kyseessä olevaa ratkaisevaa vaikutusvaltaa arvioidaan nimittäin suhteessa kaikkiin taloudellisiin, organisatorisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin emoyhtiön ja tytäryhtiön välillä, sillä vaikka osoitettaisiin, että tytäryhtiö hoitaa itsenäisesti päivittäistä liiketoimintaansa, jota kilpailusääntöjen rikkominen koskee, se ei ole riittävä osoitus tytäryhtiön itsenäisyydestä (ks. edellä 105 kohta). Koska käsiteltävässä asiassa kyseessä olevan kaltaiselle konsernille on tavanomaista, että sen tehtävät on jaettu eri yksiköihin, mitään päätelmää ei voida tehdä sen perusteella, että emoyhtiö ja sen tytäryhtiö toimivat erillisillä markkinoilla eikä niiden suhde muistuta toimittajan ja asiakkaan välistä suhdetta.

133 Tämä pätee sitäkin suuremmalla syyllä käsiteltävään asiaan, sillä kantaja piti kaupan yhtä kyseessä olevaa tuotetta eli vetyperoksidia, vaikkakin erillisillä maantieteellisillä markkinoilla, mikä tarkoittaa, että se pystyi ainakin vaikuttamaan samalla alalla toimivan tytäryhtiönsä liiketoimintapolitiikkaan.

134 Näin ollen on hylättävä kantajan perustelut, joilla pyrittiin osoittamaan, että FMC Foret oli järjestänyt vetyperoksidin tuotanto- ja myyntitoimintansa Euroopassa itsenäisesti suhteessa kantajan harjoittamaan samankaltaiseen toimintaan Yhdysvalloissa, jonka maantieteelliset markkinat ovat erilliset kuljetusrajoitustensa vuoksi, että kyseisillä yhtiöillä oli erilliset tuotevalikoimat ja että niiden asiakaskunnissa ei ollut lainkaan päällekkäisyyttä.

135 Vaikka oletettaisiin, että nämä seikat näytetään toteen, niillä ei kuitenkaan voida osoittaa kyseisen tytäryhtiön toimivan itsenäisesti, joten komissio on perustellusti hylännyt riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa myös kyseisiä todisteita koskevat perustelut, sillä ne eivät muodosta riittävää näyttöä FMC Foretin toiminnan itsenäisyydestä.

136 Kantaja väittää lisäksi virheellisesti, että komissio olisi vääristellyt sen esittämää perustelua, kun tämä yhtäältä katsoi, että perustelussa oli kyse ”erillisen osaston [olemassa olosta] Yhdysvaltojen markkinoille vietävän vetyperoksidin valmistamista varten”, ja toisaalta totesi, että kantaja ”osallistui myös – – natriumperboraatin tuotantoon” (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale).

137 Yhtäältä on nimittäin niin, että vaikkei komissio ollut esittänyt kantajan perustelua, jonka mukaan olemassa oli kaksi erillistä organisaatiorakennetta, täysin samoin sanakääntein kuin tämä sen oli muotoillut, erilainen esitystapa ei voinut vaikuttaa väitteen arviointiin, sillä tällä seikalla ei joka tapauksessa voitu osoittaa FMC Foretin toiminnan itsenäisyyttä.

138 Kun toisaalta tarkastellaan toteamusta siitä, että kantaja piti kaupan natriumperboraattia, on huomattava, että komissio myöntää kyseessä olleen virheen mutta täsmentää, että virhe oli peräisin kantajan esittämästä T. B:n lausunnosta, mitä kantaja ei ole kiistänyt.

139 Kun tarkastellaan edellä 77 kohdassa esitetyn lausunnon sanamuotoa, on huomattava, ettei kantaja voi väittää, että kyseessä on ilmeinen ”kirjoitusvirhe”.

140 Komissiota ei siten voida moittia siitä, että se on maininnut seikan, joka – vaikka se olikin virheellinen – oli peräisin kantajan esittämistä tiedoista, jotka se oli esittänyt sille kuuluvan vastanäytön toimittamisen yhteydessä. Mitään päätelmää ei joka tapauksessa voida tehdä siitä seikasta, että kyseiset kaksi yhtiötä toimivat eri markkinoilla, joten se ei voi vaikuttaa riidanalaisen päätöksen laillisuuteen.

141 Kolmanneksi merkittävää osoitusta tytäryhtiön toiminnan itsenäisyydestä ei muodosta myöskään se kantajan väite, jonka mukaan kyseisten yritysten henkilöstössä ei ole päällekkäisyyttä ja joka perustuu yhtäältä niiden puhelinluetteloissa mainittuihin nimiin ja toisaalta T. B:n lausuntoon siitä, että näillä yrityksillä oli ”omat talousjohtajansa ja heidän avustajansa, henkilöstöjohtajansa, myynti- ja markkinointijohtajansa, tuotantojohtajansa, teknologiajohtajansa ja operatiivinen työvoimansa”.

142 Yhtäältä tämän väitteen saattavat kyseenalaiseksi kyseisten yritysten väliset suhteet, jotka perustuvat siihen, että yhtiöiden hallituksissa oli samoja jäseniä, kuten esitetään riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa.

143 Toisaalta se, ettei yritysten operatiiviseen johtamiseen osallistuva henkilöstö ollut päällekkäistä, mihin kantaja vetoaa, ei osoita tytäryhtiön toimivan itsenäisesti, sillä kyseinen arviointi ei kohdistu ainoastaan yrityksen liiketoimintapolitiikkaan stricto sensu (ks. edellä 105 kohta).

144 Neljänneksi kantaja väittää, ettei sen ja FMC Foretin välillä ole tiedotus- ja raportointijärjestelmää lukuun ottamatta talousraportointia ja sellaisten muiden tietojen raportointia, jotka ovat verrattavissa tavanomaiselle sijoittajalle annettaviin tietoihin, ja vetoaa tässä yhteydessä A. B:n ja G. W:n samansuuntaisiin lausuntoihin sekä siihen,

että FMC Foretin hallituksen pöytäkirjat laadittiin muista kantajan tytäryhtiöistä poiketen ainoastaan espanjan kielellä ja niiden sisällöstä ilmeni, ettei kokouksissa käsitelty yrityksen ”operatiivista” toimintaa.

145 Tältä osin on huomattava, että koska tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä ei arvioida ainoastaan yrityksen operatiivisen johtamisen näkökohtien kannalta, se, ettei tytäryhtiö ole koskaan soveltanut kyseisiin markkinoihin liittyvää tiedotuspolitiikkaa suhteessa emoyhtiöönsä, ei riitä osoittamaan sen toiminnan itsenäisyyttä.

146 Lisäksi kantajan väite, jolla se pyrkii osoittamaan, ettei olemassa ollut erityistä tiedotusjärjestelmää, on merkityksetön siksi, että – kuten riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa todetaan – FMC Foretin toimitusjohtaja A. B. oli myös kantajan varajohtaja ja saattoi siten tiedottaa tälle tytäryhtiön kauppapolitiikasta.

147 Kaikesta edellä esitetystä seuraa, että komissio on perustellusti todennut, että kantajan esille ottamat seikat eivät yhdessä tarkasteltuina muodosta riittävää näyttöä FMC Foretin toiminnan itsenäisyyden osoittamiseksi ja että sen käytettävissä oleva todisteiden kokonaisuus – eli riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa luetellut todisteet – osoittaa päinvastaista (riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappale).

148 Tätä toteamusta eivät saata kyseenalaiseksi myöskään ne kantajan väitteet, jotka kohdistuvat yleisemmin komission kyseessä olevista perusteluista ja näytöstä hyväksymiin seikkoihin.

149 Kun tältä osin otetaan ensiksi huomioon, että tytäryhtiön toiminnan itsenäisyyttä arvioidaan suhteessa kaikkiin taloudellisiin, organisatorisiin ja oikeudellisiin yhteyksiin kyseisten yhtiöiden välillä, komissio saattoi perustellusti viitata tämän arvioinnin yhteydessä riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitettyihin lisäseikkoihin.

150 Toisin kuin kantaja väittää, komissio ei etenkään ollut velvollinen käymään yksityiskohtaisesti läpi kumoamiansa kantajan perusteluja, joiden mukaan henkilöstössä ei ollut päällekkäisyyttä ja olemassa ei ollut tiedotus- ja raportointijärjestelmää, sillä komissio katsoi aivan perustellusti riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa, että riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitetyt seikat, jotka koskivat kyseisten yhtiöiden välisiä henkilöstöyhteyksiä ja A. B:n roolia salaisessa yhteydenpidossa, saattoivat kyseenalaiseksi nämä perustelut.

151 Toiseksi kantaja ei voi perustellusti väittää, että komissio olisi tehnyt virheitä arvioidessaan kantajan sille hallinnollisen menettelyn aikana esittämiä omien työntekijöidensä lausuntoja.

152 Toisin kuin kantaja väittää, riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa ei ensinnäkään myönnetä, että kyseiset lausunnot muodostaisivat riittävän näytön FMC Foretin toiminnan itsenäisyydestä. Kyseisessä perustelukappaleessa komissio nimittäin toteaa ainoastaan, että ”tämän lisäksi FMC Foretin ’itsenäinen asema’ [oli] osoitettu ainoastaan työntekijöiden lausunnoilla”. Tämän lauseen asiayhteydestä, joka liittyi kantajan väitteiden arviointiin, ja lainausmerkkien käytöstä ilmenee kuitenkin, että komissio ainoastaan esitti väitteen sellaisena kuin kantaja oli sen esittänyt toteamatta kuitenkaan, että tämä oli tosiasiassa näyttänyt toteen FMC Foretin ”itsenäisen aseman”.

153 Kantaja moittii komissiota virheellisesti myös siitä, että se olisi hylännyt kyseiset lausunnot pelkästään siksi, että ne olivat kyseisten yritysten työntekijöiden lausuntoja, ja ettei se antanut tälle näytölle samaa todistusarvoa kuin niiden yritysten työntekijöiden lausunnoille, jotka olivat pyytäneet sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä.

154 Kokonaisuudessaan luettuna riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleesta johtuu nimittäin, että komissio arvioi perustellusti kyseisten lausuntojen sisältävän todisteita mutta totesi kaikkien merkityksellisten tietojen arvioinnin jälkeen, etteivät ne riittäneet osoittamaan FMC Foretin toiminnan itsenäisyyttä.

155 Kantaja ei näin ollen voi pätevästi väittää, ettei komissio ole antanut kyseisille lausunnoille todistusarvoa.

156 Samalla perustelullaan kantaja väittää virheellisesti, että kyseisten lausuntojen todistusarvo olisi poikkeuksellisen merkittävä ja verrattavissa joidenkin niiden yritysten esittämien lausuntojen todistusarvoon, jotka olivat jättäneet sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen.

157 Sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevan hakemuksen yhteydessä esitetyille lausunnoille annetaan nimittäin tapauskohtaisesti merkittävä todistusarvo siksi, että lausunnoissa tunnustetaan kilpailusääntöjen rikkominen ja ne ovat lähtökohtaisesti lausunnon antajan intressien vastaisia (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat T-67/00, T-68/00, T-71/00 ja T-78/00, JFE Engineering ym. v. komissio, tuomio 8.7.2004, Kok., s. II-2501, 211 kohta). Kantajan käsiteltävässä asiassa esittämät työntekijöiden lausunnot ovat sen sijaan yksinomaan lausunnon antajan intressien mukaisia ja siten niitä ei ole esitetty samassa asiayhteydessä kuin sakoista vapauttamista tai sakkojen lieventämistä koskevaa hakemusta.

158 Kantaja väittää kolmanneksi, että komissio on jättänyt ottamatta huomioon tiettyjä seikkoja, kuten yhtiöiden puhelinluettelot, FMC Foretin sisäiset asiakirjat (corporate brochure) ja sen hallituksen pöytäkirjat.

159 On todettava, että riidanalaisen päätöksen 392–394 perustelukappaleesta ilmenee, että komissio on arvioinut kantajan tytäryhtiönsä itsenäisyydestä esittämiä perusteluja kaikkien sille esitettyjen todisteiden näkökulmasta.

160 Kun otetaan huomioon, että riidanalaisen päätöksen 392–394 perustelukappaleessa esitetyssä arvioinnissa vastataan oikeudellisesti riittävällä tavalla kaikkiin kantajan perusteluihin, se, ettei komissio ole maininnut tiettyjä kantajan esittämiä tietoja, ei voi kyseenalaistaa tätä arviointia.

161 Kantaja kritisoi neljänneksi tapaa, jolla komission riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleessa esittämiä todisteita on käytetty, alaviitettä 379 edeltävin sanakääntein, joiden mukaan kantaja ”kuvasi [itse] FMC Foretia [olennaiseksi osaksi] sen omaa toimintaa” vuoden 2004 vuosikertomuksessaan ja 6.2.2006 päivätyssä lehdistötiedotteessaan, mistä seurasi komission mukaan, että ”FMC [toimi] tältä osin sen eurooppalaisena tytäryhtiönä”.

162 On huomattava, että kun komissiolle esitettiin tästä seikasta kysymyksiä istunnossa, se myönsi, ettei kantajalla ollut hallintomenettelyn aikana ollut mahdollisuutta esittää huomautuksiaan riidanalaisen päätöksen alaviitteessä 379 esitetyistä seikoista.

163 Kyseiset seikat on näin ollen poistettava todisteiden joukosta.

164 Puolustautumisoikeuksien loukkaamisen osalta on kuitenkin niin, että kantajan on vielä osoitettava, että lopputulos, johon komissio on päätöksessä päätynyt, olisi ollut erilainen, mikäli nämä seikat, joita ei ole annettu tiedoksi, olisi pitänyt jättää huomiotta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P ja C-219/00 P, Aalborg Portland ym. v. komissio, tuomio 7.1.2004, Kok., s. I-123, 73 kohta).

165 Kantaja väittää tästä, että kyseisiin toteamuksiin sisältyvät virheet ovat väistämättä vaikuttaneet riidanalaisen päätöksen sisältöön, kun otetaan huomioon muiden seikkojen, joihin komissio vetosi tukeakseen toteamustaan kantajan yhteisvastuullisuudesta, heikkous todisteina.

166 Kun tarkastellaan seikkoja, joihin komissio on vedonnut ainoastaan vahvistuksena ja jotka käyvät ilmi riidanalaisen päätöksen 394 perustelukappaleen viimeisestä virkkeestä, on kuitenkin huomattava, että se, että nämä seikat on poistettava todisteiden joukosta, ei voi vaikuttaa kantajan vastuuta koskevan toteamuksen laillisuuteen, sillä tämä toteamus perustuu oikeudellisesti riittävällä tavalla muihin riidanalaisessa päätöksessä esitettyihin näkemyksiin.

167 Komission esittämät toteamukset eli olettama siitä, että kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta täysin omistuksessaan olevaan tytäryhtiöönsä – kantaja ei ole kumonnut tätä olettamaa, minkä lisäksi riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappaleessa esitetyt tosiseikat ovat vahvistaneet sen – riittivät kyseisen vastuun toteamiseen.

168 Riidanalaisen päätöksen 391–394 perustelukappaleesta seuraa, että komissio on aivan oikeutetusti perustanut kantansa ratkaisevaan vaikutusvaltaan, joka kantajalla on tytäryhtiöönsä, joten kantaja ei voi pätevästi väittää komission tukeutuneen virheelliseen arviointiperusteeseen ainoastaan sillä perusteella, että kyseisen päätöksen 394 perustelukappaleen neljännessä virkkeessä viitataan siihen, ettei tietty kantajan väite riittänyt osoittamaan, ettei sillä ollut ”mitään määräysvaltaa” tytäryhtiössään.

169 Kaiken edellä esitetyn perusteella on pääteltävä, että komissio on oikeutetusti katsonut, että kantajan esittämillä seikoilla ei yhdessä tarkasteltuina voitu osoittaa FMC Foretin toiminnan itsenäisyyttä eikä sitä kautta kumota olettamasta johtuvaa toteamusta siitä, että kantajalla oli ratkaiseva vaikutusvalta tytäryhtiönsä menettelyyn.

170 Tätä toteamusta tukevat vielä lisäseikat, jotka liittyvät kyseisten yritysten henkilöstöyhteyksiin sekä A. B:n rooliin kilpailusääntöjen rikkomisessa (riidanalaisen päätöksen 391 perustelukappale) ja joita kantaja ei myöskään ole kyseenalaistanut.

171 Kantaja ei myöskään ole osoittanut, että komissio olisi tehnyt virheen arvioidessaan olettaman kumoamiseksi esitettyjen seikkojen todistusarvoa ja sisältöä tai että se olisi jättänyt arvioimatta tiettyjä todisteita kokonaisuudessaan (ks. edellä 153–155 ja 158–160 kohta).

172 Tämän lisäksi kantaja ei ole osoittanut, että väitetty puolustautumisoikeuksien loukkaus, joka johtui sellaisten todisteiden käyttämisestä, joita ei ollut annettu tiedoksi, olisi voinut jollain tapaa vaikuttaa riidanalaisessa päätöksessä tehtyihin päätelmiin (ks. edellä 166 ja 167 kohta).

173 Edellä esitetyn perusteella on katsottava, että käsiteltävä kanneperuste on perusteeton, ja kumoamisvaatimukset on näin ollen hylättävä.

Sakon määrän alentamista koskevat vaatimukset

Asianosaisten lausumat

174 Kantaja riitauttaa sakon määrän määrittämisen. Se väittää, että rikkomisen luonnetta ja sitä kautta sen vakavuutta arvioidessaan komissio oli luokitellut kaikki riidanalaisen päätöksen adressaatit samaan ryhmään ja todennut, että ne olivat harjoittaneet yhteistoimintaa käynnistääkseen salaisen ja rakenteellisen hankkeen täysin tietoisina toimiensa lainvastaisuudesta (riidanalaisen päätöksen 454 perustelukappale).

175 Mikään näyttö ei kantajan mukaan tue toteamusta siitä, että FMC Foret olisi harjoittanut yhteistoimintaa muiden yritysten kanssa käynnistääkseen rakenteellisen yhteistyön. Riidanalaisessa päätöksessä esitetyillä seikoilla ei voida osoittaa, että FMC Foret olisi ollut osallisena yhteistyöhankkeen perustamisessa, vaan enintään, että suuremmat yritykset olivat houkutelleet sen mukaan rakenteelliseen yhteistyöhön suuressa määrin sen omien intressien vastaisesti. Sen rooli oli pääasiallisesti passiivinen ja se osallistui tapaamisiin satunnaisesti.

176 Kantaja väittää, että komission omien sanojen mukaan FMC Foret oli liittynyt kartelliin vasta noin kolme vuotta sen perustamisen jälkeen. Muut kartellin osapuolet olivat jo aiemmin osallistuneet samanlaiseen kartelliin samoilla markkinoilla.

177 Uutena osallistujana FMC Foretilla ei ollut kantajan mukaan mitään voitettavaa kartelliin osallistumalla, kun taas kilpailu tarjosi sille valtavasti mahdollisuuksia. Komissio itse myönsi, että FMC Foret erosi muista kartelliin osallisista yrityksistä, ja totesi, että sen osallistuminen ”[oli] usein [poikennut] muiden yritysten osallistumisesta” (riidanalaisen päätöksen 323 perustelukappale).

178 FMC Foretin passiivisuus käy kantajan mukaan ilmi myös siitä, että se oli osallistunut salaisiin tapaamisiin huomattavan satunnaisesti, sillä sen edustajat olivat olleet paikalla 14:ssä toukokuun 1997 ja joulukuun 1999 välisenä aikana järjestetyistä 30 kokouksesta ja kartellin koko keston aikana järjestetyistä 73 kokouksesta. FMC Foret oli väitetysti osallistunut joihinkin muihin kokouksiin puhelimitse tai sille oli ilmoitettu niistä puhelimitse, eikä se näin ollen ollut voinut vaikuttaa keskusteluihin.

179 Kantaja kiistää komission väitteen siitä, että koska FMC Foretin rikkomiseen osallistumisen kesto oli otettu huomioon riidanalaisen päätöksen 467 perustelukappaleessa, sitä ei tarvinnut ottaa uudelleen huomioon rikkomisen vakavuuden arvioinnin yhteydessä. Se, että yritys on tullut markkinoille myöhäisessä vaiheessa, voi osoittaa sen osallistuneen rikkomiseen muita passiivisemmin, ja samaa periaatetta on sovellettava tilanteisiin, joissa yritys liittyy kartelliin vasta myöhemmin sen perustamisen jälkeen. Yrityksen kilpailusääntöjen rikkomiseen osallistumisen kestoa koskeva kysymys on sen aktiivisuutta tai passiivisuutta koskevasta kysymyksestä erillinen (asia T-220/00, Cheil Jedang v. komissio, tuomio 9.7.2003, Kok., s. II-2473, 171–174 kohta).

180 Komissio kiistää kantajan väitteet.

Unionin yleisen tuomioistuimen arviointi asiasta

181 Tukeakseen vaatimustaan sakon määrän alentamisesta kantaja vetoaa olosuhteisiin, joissa sen tytäryhtiö osallistui kilpailusääntöjen rikkomiseen, ja väittää, ettei tämän rikkomiseen osallistuminen ollut yhtä vakavaa kuin muiden yritysten osallistuminen ja että komission olisi pitänyt soveltaa siihen lieventävää olosuhdetta, joka perustuu sen passiivisuuteen kilpailusääntöjen rikkomisessa.

182 Kun tarkastellaan ensiksi väitettä siitä, ettei kyseistä olosuhdetta ole otettu huomioon rikkomisen vakavuuden arvioinnissa ja sakon määrän määrittämisessä, on muistettava, että tämä arviointi koskee kokonaisuudessaan sitä kilpailusääntöjen rikkomista, johon kaikki yritykset ovat osallistuneet.

183 Kantajan esittämät perustelut olosuhteista, joissa FMC Foret osallistui kilpailusääntöjen rikkomiseen, voidaan siis tutkia ainoastaan niiden väitteiden yhteydessä, jotka koskevat lieventävien seikkojen arviointia (ks. vastaavasti asia T-73/04, Carbone-Lorraine v. komissio, tuomio 8.10.2008, Kok., s. II-2661, 102 ja 104 kohta).

184 Kun seuraavaksi tarkastellaan väitettä, jonka mukaan komissio kieltäytyi soveltamasta FMC Foretiin lieventävää olosuhdetta eli sitä, että se väitetysti osallistui rikkomiseen passiivisesti, on todettava, että unionin yleinen tuomioistuin on asiassa T-191/06, FMC Foret vastaan komissio, tänään antamassaan tuomiossa (334–341 kohta, ei vielä julkaistu oikeustapauskokoelmassa) todennut, ettei sellainen todisteiden kokonaisuus, jollaiseen kantaja on käsiteltävässä asiassa vedonnut ja joka liittyi FMC Foretin väitettyyn satunnaiseen osallistumiseen salaisiin tapaamisiin, osallistumisen erityispiirteisiin ja sen väitettyä markkinoiden kilpailustrategiaa koskeviin seikkoihin, osoittanut FMC Foretin toimineen kartellissa täysin passiivisesti tai seurailijan asemassa.

185 On erityisesti muistettava, että FMC Foret oli edustettuna useimmissa riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetussa salaisissa tapaamisissa ajanjaksolla 29.5.1997–13.12.1999 tai sai tiedon niistä. Kantaja ei näin ollen voi pätevästi väittää tästä, että FMC Foretin osallistuminen oli selvästi satunnaisempaa kuin muiden kartellissa osallisten yritysten. Siltä osin kuin kantaja vetoaa FMC Foretin tiettyihin salaisiin tapaamisiin osallistumisen erityispiirteisiin eli siihen, ettei se ollut läsnä niissä vaan sai niistä tiedon puhelimitse, on huomautettava, että nämä erityispiirteet sopivat kartellin salaiseen luonteeseen eivätkä ole osoitus täydestä passiivisuudesta tai seurailijan asemasta.

186 Lisäksi FMC Foretin kartelliin osallistumisen kestoa koskevasta kantajan väitteestä on todettava, että tämä seikka otettiin huomioon sakon määrän määrittämisessä (riidanalaisen päätöksen 467 perustelukappale).

187 Kantaja ei myöskään voi pätevästi vedota ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen hyväksymään ratkaisuun edellä 179 kohdassa mainitussa asiassa Cheil Jedang vastaan komissio annetussa tuomiossa (171 kohta), jossa tämä tuomioistuin otti kyseisen yrityksen passiivisuuden arvioinnissa huomioon sen myöhäisen markkinoilletulon. Mainitussa tuomiossa käsitellyn asian olosuhteista poiketen FMC Foret toimi nimittäin käsiteltävässä asiassa kyseisillä markkinoilla kartellin perustamisesta lähtien ja se, että yrityksen osallistuminen kartelliin on osoitettu vasta 29.5.1997 lähtien, ei ole osoitus sen passiivisuudesta erityisesti, kun otetaan huomioon muut käsiteltävän asian olosuhteet.

188 Edellä esitetyn perusteella väitettä, joka koskee FMC Foretin väitettyyn passiivisuuteen tai seurailijan asemaan kartellissa liittyvää lieventävää olosuhdetta, ei voida hyväksyä.

189 Näin ollen on hylättävä sakon määrän alentamista koskevat vaatimukset ja sitä kautta koko käsiteltävänä oleva kanne.

Oikeudenkäyntikulut

190 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 2 kohdan mukaan asianosainen, joka häviää asian, velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut, jos vastapuoli on sitä vaatinut. Koska kantaja on hävinnyt asian, se on velvoitettava korvaamaan oikeudenkäyntikulut komission vaatimusten mukaisesti.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (laajennettu kuudes jaosto),

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) Kanne hylätään.

2) FMC Corp. velvoitetaan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Vadapalas Dittrich Truchot

Julistettiin Luxemburgissa 16 päivänä kesäkuuta 2011.

Allekirjoitukset